

Bewustmakingsinstrument (ART)

Inhoudsopgave

Over

ART in de context van e-Inclusion

Wat is het doel van ART?

ART opzet: hoe dit bewustmakingsinstrument te gebruiken

Ter overweging

Workshop

Voordat je begint

Module 1: Een gemeenschappelijk vocabulaire ontwikkelen

Module 2: Onze meervoudige identiteiten

Module 3: Sense of community

Bronnen

Over

Hoe kunnen we de kansen grijpen en leerkrachten helpen inclusieve excellentie te creëren in digitaal onderwijs, in verschillende contexten? Dit vereist meer dan alleen het verschuiven van offline leeractiviteiten naar online omgevingen. Het vereist een beter begrip van wat inclusie betekent in volledig online, hybride en gemengde leeromgevingen voor verschillende groepen in verschillende lokale of nationale omgevingen.

Wat inclusie betekent in de context van online onderwijs en hoe dit het beste kan worden vastgesteld, is nog onduidelijk. Aangezien inclusie vaak niet eens een primaire focus is van fysiek conventioneel onderwijs is het vaak ook niet meegenomen in de kern van gedigitaliseerd onderwijs.

Wij gaan uit van de volgende opvatting over inclusie in onderwijs:

- **Inclusief en verrijkend voor alle studenten met specifieke aandacht voor achtergestelde en gemarginaliseerde studenten in kwetsbare situaties:**

Het doel van inclusief onderwijs is om de toegang, betrokkenheid, zelfredzaamheid en het studiesucces van alle studenten te vergroten door de leerervaring voor elk van hen te verrijken met respect voor en erkenning van hun diverse identiteiten.

- **Algemene principes & gefocust op de context:**

Wat onderwijs inclusief maakt is contextafhankelijk. Dit hangt bijvoorbeeld af van de onderwijssetting (bijv. online versus offline omgeving), de nationale context, lichamelijke beperkingen, neurologische diversiteit, identiteit en minderheidspositie, maar ook van het vakgebied, de docent en de specifieke klas. Dit vraagt om een toolkit die houvast en praktische inspiratie biedt en tegelijkertijd ruimte laat voor maatwerk.

- **De norm blootleggen in plaats van de 'ander' verbeteren:**

Een klas inclusief maken betekent niet dat achtergestelde leerlingen worden 'geholpen' om hun veronderstelde tekorten te verhelpen en te assimileren in de onzichtbare onderwijsnorm. Het betekent dat de bestaande normen zichtbaar worden gemaakt, besproken en veranderd om meer diversiteit op te nemen (in talenten, leervoorkeuren, achtergrond, etniciteit, ervaringen, perspectieven, enz.) Dit vereist bewustzijn van de eigen aannames en identiteit van de leraar; en hoe deze een rol spelen in de dynamiek van de klas.

ART in de context van e-Inclusion

Dit bewustmakingsinstrument (Awareness Raising Tool) is één van de vier outputs van een op onderzoek gebaseerde toolkit voor inclusieve excellentie. De toolkit bestaat uit afzonderlijke bouwstenen voor leraren om inclusief online onderwijs te ontwikkelen dat afgestemd is op specifieke fasen, aspecten en contexten van inclusie.

- [Output 1](#): Handboek voor inclusief digitaal onderwijs
- [Output 2](#): Micro-leermodules
- [Output 3](#): Online cursusontwerp voor digitale inclusie
- [Output 4](#): Bewustmakingsinstrument

Wat is het doel van ART?

De ART faciliteert gebruikers bij het verkennen en herkennen van hun persoonlijke posities in specifieke sociale situatieschetsen, om de implicaties daarvan te erkennen en onder ogen te zien. Het instrument biedt twee onderdelen die bewustzijn aanwakkeren in een individuele en een groepscontext; en vormt een uitgangspunt voor e-inclusie.

Het eerste deel van de tool begeleidt de gebruiker in diens persoonlijke reflectieproces door middel van een 'reis' door zeven situatieschetsen die de deelnemer langs verschillende inzichten en scenario's voert. Naast relevante concepten voor e-inclusie leggen de situatieschetsen de rol van overlappende contexten in sociale dynamieken uit. Deze reis kan individueel en asynchroon worden afgelegd.

De reis door 7 situatieschetsen is te vinden op de website.

Om het leertraject van de gebruiker vooruit te helpen, biedt het tweede deel van de tool een opzet van een groepsworkshop die online of offline kan worden georganiseerd, bijvoorbeeld met een lerarenteam of met een andere groep geïnteresseerde onderwijsprofessionals.

ART opzet: hoe dit bewustmakingsinstrument te gebruiken

Workshop

Dit is het tweede deel van het bewustwordingsinstrument. Het is een handleiding voor een synchrone groepsworkshop waarin onderwijsprofessionals in groepsverband reflecteren en perspectieven, inzichten en strategieën uitwisselen voor het ontwikkelen van (zelf)bewustzijn over e-inclusie bij leerkrachten. De workshop kan bijvoorbeeld worden georganiseerd voor lerarenteams of voor geïnteresseerde individuen die zich bezighouden met digitaal onderwijs. Daarnaast is het mogelijk om de vier modules afzonderlijk te volgen.

Om het instrument toegankelijk te maken voor groepen waar er (nog) niet iemand is die in hun context het voortouw kan nemen, is de workshop zo opgezet dat er geen 'expert' nodig is voor het aansturen. Het is opgezet als een gezamenlijke verkenning en is vooral gericht op het creëren van een ruimte voor dialoog tussen individuen die bereid zijn gezamenlijk hun eigen perspectieven, posities en context te verkennen, aan de hand van vier modules. De workshop is dus een collectieve onderneming en doet een beroep op alle deelnemers om deze als zodanig te omarmen.

Tijdens de sessie denken de deelnemers in verschillende modules na over hun rol in het reproduceren of uitdagen van ongelijkheden in het digitale onderwijs. Een combinatie van oefeningen, concepten en uitwisselingen tussen de deelnemers biedt een kennisbasis die kan worden gebruikt om onderwijsprofessionals te helpen hun rol te begrijpen als facilitator van een diverse klas met personen met verschillende achtergronden, verschillende uitdagingen en verschillende behoeften.

Module

Elke module beschrijft een oefening die helpt om na te denken over elementen van inclusief (of uitsluitend) online onderwijs. Deze reflecties helpen om bewustzijn te creëren van wat het betekent om inclusief digitaal onderwijs te bevorderen. De modules zijn ontworpen voor een groep en kan zowel online als offline worden gebruikt.

Leerdoelen

Dit deel bevat het leerdoel van de module en de competenties die de deelnemers zullen (door)ontwikkelen.

Vorbereiding & materialen

Dit deel geeft aan welke materialen en middelen nodig zijn ter voorbereiding op de module.

Opzet

In dit deel worden de verschillende stappen voor de oefeningen in de module chronologisch uitgelegd. Het bevat de verschillende stappen voor het verloop van de module, alsmede concepten, aanwijzingen en aanbevelingen voor de groep die de module volgt.

Debriefing en slotreflecties

Dit deel bevat aanwijzingen voor de afsluiting van de module en biedt ruimte om laatste gedachten en overwegingen over de workshop uit te wisselen.

Ter overweging

Specificiteit van contexten

Het bewustmakingsinstrument is ontworpen om onderwijsprofessionals te helpen bij het begrijpen van hun rol als bemiddelaar en facilitator van een diverse klas, waarbij elke student een verschillende achtergrond heeft, met verschillende uitdagingen wordt geconfronteerd en verschillende behoeften heeft met betrekking tot de specifieke onderwijssetting (online, blended, hybride). Het instrument is bedoeld als basis voor een traject naar inclusieve pedagogieën voor digitaal onderwijs. Het volgt *het principe van Maslow vóór Bloom*, wat inhoudt dat leerkrachten moeten overwegen dat effectief leren alleen kan plaatsvinden als aan de basis- en veiligheidsbehoeften van leerlingen wordt voldaan (Netolicky, 2020). Een inclusief klimaat betekent dat elke leerling zich veilig genoeg voelt om aan het leren deel te nemen. Dat wil niet zeggen dat het leren als zodanig niet ongemakkelijk kan zijn, want dat hoort er vaak van nature bij.

Het is belangrijk op te merken dat dit instrument weliswaar is ontwikkeld in de context van een snelle overgang naar online onderwijs als gevolg van noodonderwijs op afstand, maar dat de inzichten en lessen ervan geschikt zijn voor iedereen die geroepen voelt om inclusieve digitale onderwijsomgevingen wil creëren.

De inhoud van dit instrument biedt oefeningen die de reflexiviteit op gang brengen die nodig is om het werk van inclusie te doen. Met andere woorden, het stimuleert het bewustzijn van hoe iemands persoonlijke perspectief schijnbaar neutrale processen beïnvloedt, zoals beslissingen die worden genomen voor het opzetten van een bepaald vak. Dit betekent dat de inhoud van het instrument bedoeld is om de contouren te vormen van wat van toepassing is in uw unieke context. Het is daarom sterk aan te raden om na te gaan in hoeverre de voorbeelden relevant zijn voor uw specifieke context of fase; deze kunnen dan eventueel door jou aangepast worden. Om een zekere mate van flexibiliteit mogelijk te maken, kan het workshopgedeelte o.a. ook als afzonderlijke modules worden gevolgd, korter of langer worden gemaakt en in andere activiteiten worden geïntegreerd.

Beoordeling

Dit bewustmakingsinstrument bevat leerdoelstellingen, maar biedt geen specifieke middelen voor beoordeling, omdat elke context unieke omstandigheden en uitdagingen kent. Het is daarom aan elk individu en elke groep om zelf te bepalen of de leerdoelen zijn bereikt.

Workshop

Voordat u begint

Complexe onderwerpen aansnijden

Als we over diversiteit spreken, hebben sommigen van ons de neiging om de verschillen tussen ons niet te benadrukken. Soms geven mensen er zelfs de voorkeur aan bepaalde onderwerpen helemaal niet te bespreken omdat ze complexe gevoelens oproepen. Dit is een 'kleurenblinde' benadering die misschien gebaseerd is op goede bedoelingen, maar niet het gewenste rechtvaardige effect heeft, omdat het probleem van ongelijkheid niet erkend wordt. De "kleurenbewuste" benadering pakt de problemen van ongelijkheid wel aan. Omdat dit soms moeilijk, vreemd en ongemakkelijk kan zijn, vereist dit dat men leert omgaan met het ongemakkelijk zijn (Lillie, 2014). Kleurenbewust is een benadering van het onderwerp ras en etniciteit, maar kan ook worden toegepast op andere elementen van onze identiteit. In de context van online onderwijs kan deze benadering nuttig zijn om barrières met betrekking tot digitale geletterdheid, internettoegang en privacy te analyseren en te verminderen door deze onderwerpen open te stellen voor discussie en dialoog.

Het aansnijden van gevoelige en complexe onderwerpen vereist ook de vorming van een sociale 'interspace' (Ghorashi & Ponzoni, 2014), waarin deelnemers zich veilig (en dapper) genoeg voelen om zich kwetsbaar op te stellen en persoonlijke ervaringen en onzekerheden te delen. Dit is een ruimte waarin we niet direct op elkaar reageren op basis van onze impliciete en expliciete aannames, maar waarin we onze oordelen parkeren en elkaar met open nieuwsgierigheid benaderen, bereid om elkaar te begrijpen.

Module 1: Een gemeenschappelijk vocabulaire ontwikkelen

Leerdoel

Je bent in staat een gedeelde woordenschat te ontwikkelen om constructieve dialogen in een groepssetting te faciliteren.

Vorbereiding & materialen

Fysiek: Pennen of stiften, A3 papier.

Online: videoconference-software waarmee breakout groepen kunnen worden gevormd, digitaal collaboratief document of whiteboard.

Hoewel we ervan kunnen uitgaan dat we in onze dagelijkse omgang een gemeenschappelijk vocabulaire gebruiken om te communiceren, zijn we ons soms niet bewust van de verschillende betekenissen, associaties of definities die anderen van bepaalde woorden hebben. Daarom is het belangrijk om definities te bespreken als we een productieve dialoog willen voeren. Dit is een aspect dat we in gesprekken met elkaar vaak als vanzelfsprekend beschouwen – vooral als er sprake is van onenigheid. In zulke gevallen kan het nuttig zijn een paar stappen terug te doen en bij het begin te beginnen. Je kunt een bepaald onderwerp bespreken, maar hebben jullie het wel over hetzelfde? Er is een gezegde dat het belang van perspectief uitdrukt: *het is niet waar je naar kijkt, maar wat je ziet*. Omdat we ieder onze eigen associaties hebben bij bepaalde concepten, vooral die verband houden met persoonlijke ervaringen zoals "inclusie" en "uitsluiting", is het belangrijk om een gedeelde woordenschat met elkaar te ontwikkelen als we deze concepten in dialoog verder willen verkennen.

Zoals gezegd betekenen termen als "diversiteit", "inclusie" en "uitsluiting" voor verschillende mensen verschillende dingen. Om een constructieve dialoog tijdens de workshop mogelijk te maken, is het noodzakelijk overeenstemming te bereiken over de algemeen aanvaarde definitie van bepaalde termen in jullie groep. In deze module speel je samen met de andere deelnemers een actieve rol in de discussie over de definities van deze termen. Het doel is dat elke deelnemer actief bijdraagt aan een gezamenlijke definitie van de term en zodoende een gemeenschappelijk vocabulaire tot stand wordt gebracht. Het is belangrijk op te merken dat deze definities niet statisch zijn. Naarmate we meer leren en ontdekken over deze thema's – en over onszelf – zal ons begrip ook veranderen. Daarom is het goed om definities af en toe opnieuw te bekijken als je deze thema's verder uitdiept.

Als je vindt dat er andere belangrijke termen ontbreken, bespreek dit dan met de groep en leg uit waarom je denkt dat dit van toegevoegde waarde is. Hoewel er veel termen zijn die interessant kunnen zijn om te bespreken, is het raadzaam om in totaal niet meer dan 5 termen op te nemen voor deze module. Dit laat genoeg tijd over voor een diepgaande discussie en is minder overweldigend. Het is altijd mogelijk om op een later tijdstip meer termen toe te voegen als daar in de groep behoefte aan is.

Opzet

1. Voor elk begrip dat besproken zal worden, is er een leeg A3 blad nodig plus één extra leeg blad. Tevens hebben we minstens één vrijwilliger nodig om elk blad te annoteren. Er is dus minstens één persoon voor elk blad. (5 min)

Online: Herhaal dezelfde stappen, maar gebruik het collaboratieve online document of whiteboard om aantekeningen te maken.

2. De vrijwilligers beginnen ieder met het schrijven van één van de geselecteerde begrippen in het midden van het blad in een voor iedereen leesbare grootte. Dit is het begin van een mindmap: een visueel diagram dat associaties rond een centraal idee weergeeft. Ken een nummer toe aan elk woord in alfabetische volgorde. Bijvoorbeeld: diversiteit (1), gelijkheid (2) en inclusie (3). (5 min)

3. Gebruik voordat jullie beginnen het extra lege blad om enkele basisregels en afspraken voor de dialoog op te schrijven, zodat deze voor iedereen duidelijk zijn en jullie elkaar erop kan wijzen. Enkele voorbeelden zijn:

- Elkaars meningen en verschillen respecteren
- Wees je ervan bewust hoeveel spreektijd je in beslag neemt en laat ruimte voor anderen om ook een bijdrage te leveren.
- Het is oké als iemand een kennishiaat heeft, we zijn hier om samen te leren.
- Spreek voor jezelf en ontkracht of bagatelliseer de ervaringen van anderen niet.

Probeer niet te verdwalen in het proces van het vaststellen van deze basisregels, want er is ruimte om er in een later stadium op terug te komen en deze zo nodig aan te vullen. Zodra er geen toevoegingen meer zijn, kunnen jullie doorgaan naar de volgende stap. (10 min)

4. Degene die de spelregels heeft opgeschreven, verdeelt de deelnemers in kleinere groepen; het aantal groepen moet gelijk zijn aan het aantal termen. Elke groep gaat bij elkaar zitten en bespreekt de toegewezen term, terwijl de vrijwilligers aantekeningen maken. Degene die de spelregels heeft opgeschreven bewaakt ook de tijd voor alle deelnemers om ervoor te zorgen dat iedereen op tijd roteert. (15 min)

Online: Gebruik voor dit gedeelte breakout-ruimtes om de groepen te verdelen. Zorg ervoor dat je een maximum tijd van 15 minuten instelt voor de breakout rooms.

5. Als de 15 minuten om zijn, gaat elke groep chronologisch naar het volgende nummer en herhaalt de oefening. Ben je bij het laatste nummer, dan ga je naar het eerste nummer. Blijf roteren tot je terug bent bij de startpositie.

Als iedereen de kans heeft gehad om de begrippen in de kleinere groepen te bespreken, is er ruimte voor een pauze. Aanbevolen wordt om na een pauze van maximaal 10 minuten verder te gaan om de flow niet te onderbreken.

6. Lees de onderstaande highlight voordat jullie naar de volgende stap gaat. (5 min)

Drempelconcepten ('threshold concepts')

De termen diversiteit, uitsluiting en inclusie maken deel uit van de alledaagse taal, maar in de context van inclusief onderwijs staan zij voor begrippen die soms moeilijk te begrijpen zijn. Dergelijke concepten worden soms ook *drempelconcepten* genoemd. Een drempelconcept is een concept dat, eenmaal begrepen, de manier verandert waarop iemand een onderwerp begrijpt, ermee omgaat en erover denkt. Volgens Meyer en Land kunnen drempelconcepten "worden beschouwd als een soort portaal, dat een nieuwe en voorheen ontoegankelijke manier van denken over iets opent. Het [duidt] een veranderde manier van begrijpen, of interpreteren, of iets bekijken zonder welke [je] niet verder kan [leren]" (2003, p1).

Zij beschrijven vijf belangrijke kenmerken van drempelconcepten:

- Drempelconcepten zijn transformerend. Het begrijpen ervan impliceert een aanzienlijke verschuiving in perspectief en begrip van jouw kennis.
- Drempelconcepten leiden tot transformaties die moeilijk af te leren zijn. Je begrip ervan kan echter worden verfijnd.
- Drempelconcepten zijn integratief, het onthult nieuwe verbanden, associaties en samenhangende ideeën.
- Drempelconcepten zijn conceptueel gebonden, in die zin dat zij gekoppeld zijn aan een afgebakend onderwerp of specifiek gebied.
- Drempelconcepten kunnen lastig zijn om te begrijpen. Het kan gaan om concepten die contra-intuïtief zijn, moeilijk te begrijpen en in het begin zelfs onzinnig. Dit kan het leerproces ongemakkelijk maken.

Debriefing en slotreflecties

7. Ga terug naar de plenaire setting en reflecteer met alle deelnemers op de oefeningen. Er is nu ruimte om jouw ervaring met het proces te delen met de groep. Hieronder staan enkele reflectieaanwijzingen ter begeleiding. (15 min)

- Hoe heb je deze oefening ervaren?
- Wat heb je geleerd (over jezelf en je mededeelnemers)?
- Hoe is je begrip van de termen veranderd of uitgebreid?
- Zelfs als je geen consensus hebt bereikt (wat overigens heel moeilijk is), hoe helpt het je om je eigen begrip van de termen te verwoorden en hoe het verschilt of lijkt op dat van je mede-deelnemers?
- Welke inzichten haal je uit deze oefening?

Module 2: Onze meervoudige identiteiten

Leerdoel

Je bent je ervan bewust dat iedereen meerdere identiteiten heeft die samen uniek gesitueerde perspectieven en ervaringen (van insluiting en uitsluiting) creëren.

Vorbereiding & materialen

Fysiek: Pennen of stiften, A4-papier.

Online: videoconference-software waarmee breakout groepen kunnen worden gevormd, digitaal collaboratief document of whiteboard.

Gesprekken over uitsluiting kunnen behoorlijk ongemakkelijk zijn. Toch zijn deze gesprekken belangrijk om uitsluiting effectief te kunnen aanpakken. Ze helpen ons te begrijpen hoe de mensen om ons heen uitsluiting op verschillende manieren ervaren. Het kan bijzonder moeilijk zijn om vast te stellen hoe leerlingen of collega's uitsluiting in de digitale leeromgeving ervaren, omdat de barrières die men tegenkomt niet altijd duidelijk zijn en in een virtuele omgeving misschien nog minder zichtbaar zijn. Net als de barrières kunnen mensen zelf onzichtbaar of anoniem worden gemaakt in deze omgeving.

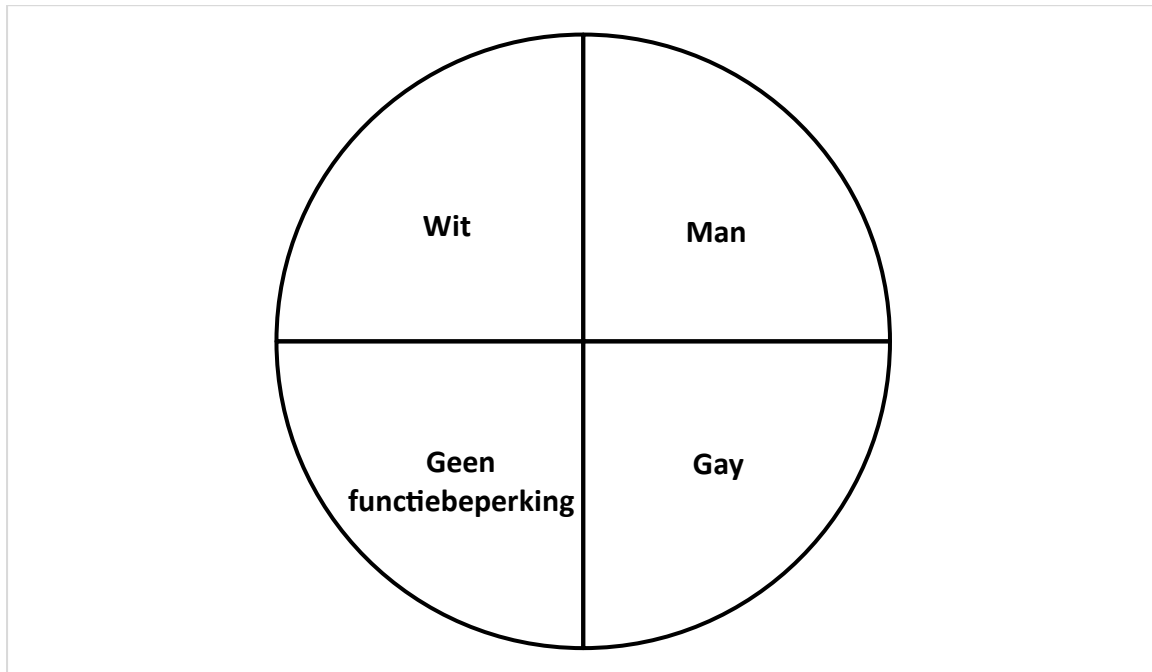
Het is vaak moeilijk te achterhalen wat anderen ervaren, aangezien de percepties, interacties en ervaringen van mensen gebonden zijn aan hun specifieke identiteiten. Zoals eerder genoemd, vereist het aanpakken van uitsluiting dat we begrijpen wat die ervaringen precies zijn. Daarom kan bewustwording van de identiteiten die deze ervaringen beïnvloeden ons helpen de ervaringen van uitsluiting beter te begrijpen. Net als de belemmeringen die mensen ervaren, zijn hun identiteiten echter niet altijd direct zichtbaar, tenzij zij deze communiceren. Het is belangrijk om te overwegen dat mensen in sommige gevallen de voorkeur geven aan onzichtbaarheid of anonimiteit, omdat dit veiliger kan voelen als zij het gevoel hebben dat het onthullen van bepaalde (aspecten van hun) identiteit hen negatief kan beïnvloeden. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat ze anders worden behandeld, of dat dit tegen hen kan worden gebruikt. Deze angsten zijn niet altijd ongegrond: uit onderzoek op dit gebied is gebleken dat bepaalde identiteiten vaker worden uitgesloten.

Om al die redenen leidt deze module jullie door een groepsoefening die gericht is op het onderwerp *identiteiten*, waarbij jullie elkaars identiteit (inclusief uw eigen identiteit) vanuit verschillende perspectieven leren te beschouwen.

Opzet

1. Hieronder vind je een vereenvoudigde opmaak van een identiteitscirkel met een voorbeeld van iemands identiteit. Maak op een lege pagina de identiteitscirkel na door een cirkel te tekenen met een kruis in het midden. Schrijf in elk deel van de cirkel één van je persoonlijke identiteitskenmerken. Lees de highlight hieronder voordat je begint. (5 min)

Een persoon bezit veel identiteitskenmerken die ongelooflijk complex en specifiek zijn. Het doel is hier niet om je hele zelf in een schema te weergeven, maar om gezamenlijk te onderzoeken hoe onze identiteiten ons wezen, onze perspectieven en onze ervaringen vormgeven. Maar als je het nodig vindt, kun je ook extra delen maken om meer dan vier identiteitskenmerken op te schrijven.

2. Denk na over het volgende onderwerp: rolmodellen en representatie. Richt je nu op één van de vier identiteiten die je hebt opgeschreven en denk na over hoe deze specifieke identiteit jouw perspectief en ervaring met representatie beïnvloedt. Denk vervolgens na over hoe je perspectief op rolmodellen zou kunnen veranderen als je het zou bekijken vanuit het perspectief van een van je andere identiteiten. Hieronder vind je een voorbeeld. (10 min)

Voorbeeld

Als man is het relatief gemakkelijk om andere mannelijke geleerden in verschillende academische functies te vinden waar ik tegenop kan kijken. Dit geldt ook voor witte mensen zonder functiebeperkingen. Personen die queer en/of een functiebeperking hebben, zijn echter veel minder vertegenwoordigd in bepaalde academische functies.

3. Bespreek je inzichten met een partner. Vraag tijdens de reflectie naar een moment waarop een bepaalde identiteit veel meer benadrukt werd. Waarom gebeurde dit? Wat voelde je? (15 min)

Voorbeeld

1. Een paar jaar geleden hoorde ik over een jaarlijkse LGBTQ-bewustmakingsdag waarbij mensen kleding in de kleur paars dragen om hun steun voor deze gemeenschap te betuigen. Ondanks dat ik er een artikel over schreef in het personeelsblad en positieve opmerkingen kreeg van verschillende collega's, was

ik de enige die in het paars verscheen, waardoor ik me erg alleen voelde en op een onaangename manier opviel. Daardoor wilde ik dit deel van mijn identiteit ineens verbergen. Sinds dat voorval heb ik besloten niet meer over dat aspect van mezelf te praten.

2. In het laatste semester was er een student van mij die zakte voor een cursus die ik gaf, wat verrassend was omdat ik weet dat deze student erg slim is en gewoonlijk goede cijfers haalt. Ondanks dat ik het erg druk had, besloot ik na afloop van de cursus even te gaan kijken. Het bleek dat de studente haar laptop moest delen met een jonger broertje omdat zijn laptop kapot was gegaan en de familie zich geen andere kon veroorloven. Na school blijven om de faciliteiten daar te gebruiken was geen optie omdat ze moest helpen op haar jongere broertjes en zusjes te passen als haar ouders werkten. Ik was geschokt omdat ik er nooit rekening mee had gehouden dat een student een cursus niet naar behoren zou kunnen volgen vanwege financiële beperkingen. Dit maakte mij er zeer van bewust dat sommige studenten kansarm zijn, wat hun prestaties kan beïnvloeden.

Online: Gebruik voor dit gedeelte breakout-ruimtes om de groepen te verdelen. Zorg ervoor dat je een maximum tijd van 15 minuten instelt voor de breakout rooms.

4. Iedereen wordt nu uitgenodigd voor een plenaire discussie waarin jullie gezamenlijk nadenken over deze invloeden van onze identiteiten. Jullie kunnen gebruik maken van de onderstaande vragen om de dialoog te begeleiden. (15 min)

- Hoe beïnvloeden deze identiteiten je manier van werken?
- Hoe denk je dat andere mensen jouw identiteiten ervaren?
- In welke contexten communiceert je deze identiteiten? Waarom (niet)?
- Verschilt dit tussen online en offline omgevingen?

Na deze oefening is er ruimte voor een kleine pauze. Aanbevolen wordt om na een pauze van maximaal 10 minuten verder te gaan om de flow niet te onderbreken.

5. Lees over het concept van intersectionaliteit in de onderstaande highlight. (3 min)

Het concept van intersectionaliteit, bedacht door Kimberlé Crenshaw, gaat over de overlapping van verschillende identiteiten die een persoon heeft en hoe deze 'kruisingen' leiden tot specifieke ervaringen van uitsluiting die tevens specifieke (wettelijke, beleidsmatige en institutionele) instrumenten vereisen om die ervaringen te verhelpen. Het probleem is echter dat onze institutionele instrumenten zijn opgezet voor losstaande categorieën van identiteiten en als gevolg daarvan tot verdere uitsluiting zorgt voor mensen die zich op kruispunten van deze identiteiten bevinden, omdat zij niet op de juiste manier verhaal kunnen halen of een beroep kunnen doen op bepaalde bescherming en voordelen. Het concept werd ontwikkeld op basis van de vaststelling dat de wet alle vrouwen als witte mensen en alle zwarte mensen als mannen behandelt, waardoor zwarte vrouwen door de mazen van het net vallen. Pleiten vanuit een intersectionele lens

is cruciaal om ervoor te zorgen dat je rekening houdt met de verschillende identiteiten die iemand heeft, in plaats van ze te reduceren tot één enkele ervaring.

Het volgende voorbeeld laat concreet zien hoe dit in de praktijk werkt:

Er zijn bepaalde voordelen en rechten waarop iemand aanspraak kan maken als die getrouwd is. In de praktijk is het vooral het traditionele heteroseksuele paar dat als een legitiem burgerlijk partnerschap wordt erkend. Dit betekent dat niet alleen paren van hetzelfde geslacht (wellicht onbedoeld) buiten de boot vallen, maar ook andere niet-traditionele huishoudensvormen bestaande uit alleenstaande ouders en verzorgers.

6. Zet de plenaire discussie voort, maar gebruik nu het concept van intersectionaliteit om na te gaan hoe de identiteiten die deel uitmaken van wie je bent elkaar kruisen; zijn je ervaringen met de ene identiteit anders door een andere identiteit die je hebt? (15 min)

Debriefing en slotreflecties

Denk aan het eind van de module gezamenlijk na over de onderstaande leerpunten. Voeg gerust andere inzichten toe die jullie tijdens de oefening hebben ontdekt. (15 min)

- Hoe we bepaalde identiteiten benadrukken en hoe die de manier beïnvloeden waarop we perspectieven, meningen en standpunten zien en vormgeven.
- Als we verschillende 'identiteits-lenzen' gebruiken, kunnen we zelf nadenken over onze eigen vooroordelen.
- Weten wat de identiteits-lenzen van anderen zijn, kan wederzijds begrip bevorderen en bijdragen tot een inclusieve omgeving.

Module 3: Sense of community

Leerdoel

Je bent je ervan bewust dat het niet vanzelfsprekend is dat iedereen zich uitgenodigd voelt om deel te nemen aan een leergemeenschap.

Je bent in staat om mogelijkheden te creëren voor collaboratief leren waarbij iedereen een bijdrage moet leveren.

Vorbereiding & materialen

Fysiek: Geen materiaal nodig voor deze module.

Online: videoconference-software waarmee breakout groepen kunnen worden gevormd, digitaal collaboratief document of whiteboard.

In de virtuele leeromgeving kan het moeilijk zijn om onderling contact te leggen tussen medeleerlingen, collega's en docenten. Enerzijds kan de relatieve anonimiteit van de virtuele leeromgeving voor bepaalde leerlingen zeer aangenaam zijn, omdat zij bijvoorbeeld bepaalde aspecten van hunzelf kunnen verbergen en toegang hebben tot andere vormen van deelname. Daarnaast zijn er nog andere voordelen, zoals mobiliteit en leren in eigen tempo. Aan de andere kant is de keerzijde van de virtuele leeromgeving dat deze voor sommige mensen moeilijk te navigeren en zeer isolerend kan zijn. Hoewel er veel manieren zijn om in contact te komen met medestudenten en docenten, blijft het moeilijk om een sterke band met hen op te bouwen – of zelfs het gevoel te hebben dat je deel uitmaakt van die leergemeenschap.

Eén van de voordelen van de virtuele leeromgeving is dat mensen online kunnen samenwerken zonder elkaar echt te kennen ten opzichte van een offline context. Samenwerken aan een gemeenschappelijk doel helpt om een gemeenschapsgevoel te creëren. Dit vraagt nog meer aandacht van ons om collaboratieve online oefeningen te maken waarbij bijvoorbeeld iedereen moet bijdragen om de kennis uit te breiden. Bij het werken in een groep is het belangrijk na te gaan wie zich uitgenodigd voelt om deel uit te maken van de gemeenschap en wie niet, en waarom. In deze module leren jullie rekening te houden met elkaars ervaringen met de gemeenschappen in de virtuele leeromgeving.

Deze oefening kan ongemakkelijk aanvoelen voor je omdat je tijdelijk een andere identiteit moet aannemen en je misschien niet weet hoe je dat moet aanpakken. De volgende punten kunnen helpen:

- 1) Bij het kiezen van een andere identiteit kun je iemand die je kent als referentiepunt nemen.
- 2) Als je niemand in je omgeving kent, moet je misschien afgaan op veronderstellingen.
- 3) Het is interessant om deze veronderstellingen later in de reflectie te onderzoeken.

Opzet

De volgende oefening is een rollenspel waarbij tijdelijk een andere identiteit in figuurlijke zin wordt aangenomen. Hoewel de oefening meestal in tweetallen wordt uitgevoerd, kan het nuttig zijn om een centrale vraag of taak te formuleren waarmee de hele groep zich

bezighoudt. Dit leent zich voor een gemeenschappelijke oefening waar je later gezamenlijk op kunt reflecteren en kan bovendien een concrete schets geven van een situatie die de deelnemers gemeenschappelijk ervaren. Een voorbeeld/suggestie zou zijn om actief na te denken over het probleem van barrières die (specifieke) mensen kunnen ervaren in online omgevingen – met name wat de gevolgen zijn voor het onderwijs als we nauwelijks stilstaan bij dit aspect. Alle deelnemers zouden dan hun unieke kijk op dit onderwerp kunnen delen. Beslis hoe je als groep verder wil voordat je naar de volgende stap gaat. Jullie kunnen bovenstaande inspiratie gebruiken of alternatieven bespreken, maar probeer binnen de aangegeven tijd tussen haakjes te blijven. (10 min)

1. Denk eerst individueel na of je voor dit gesprek de positie van iemand anders zou willen innemen in de vorm van een andere identiteit* dan die van jezelf. Hieronder staan voorbeelden van hoe je deze oefening zou kunnen aanpakken. (5 min)

* Niemand kan worden gereduceerd tot één (deel van) zijn identiteit, omdat de werkelijkheid veel te complex is om in één enkele afgeplatte categorie te worden ondergebracht. Dit gezegd hebbende, wordt het begrip intersectionaliteit in deze oefening voor het gemak buiten beschouwing gelaten. Het is echter nuttig dit in gedachten te houden tijdens de oefening om onszelf verantwoordelijk te houden voor de neiging om stereotypen te genereren op basis van deze afgeplatte percepties van sommige identiteiten.

In dezelfde geest is de keuze voor de identiteitskenmerken in het onderstaande voorbeeld gebaseerd op de identiteiten die in veel samenlevingen de heersende norm zijn. Mocht jouw context andere normen hebben die relevanter zijn, maak dan een passende selectie.

Voorbeelden

- Als je je identificeert als wit, neem je in dit gesprek de positie in van een persoon van kleur.
- Als je je identificeert als cisgender, neem je in dit gesprek de positie in van een persoon die transgender is.
- Als je heterosexueel bent, neem je in dit gesprek de positie in van iemand die queer is.
- Als je geen functiebeperking hebt, neem je de positie in van iemand met een zintuiglijke, motorische of neurologische functiebeperking.

2. Overweeg vervolgens zorgvuldig waarom je je voor de oefening verder met deze identiteit zou willen bezighouden. Is het omdat je het moeilijk vindt om je te verbinden met deze identiteit? Of heb je misschien een aantal stereotypen herkend in je perceptie van deze identiteit?

Als je eenmaal hebt vastgesteld waar je je in wilt verdiepen, bedenk dan enkele vragen die je in een gesprek aan deze persoon zou willen stellen. (7 min)

3. Voor dit onderdeel moet je met een andere deelnemer koppelen – dit is je gesprekspartner. Zodra je een partner hebt gevonden, vertel je aan je partner welke identiteit je hebt gekozen, wat je motivatie achter deze keuze is en welke vragen je hebt bedacht.

Je deelt dit met je gesprekspartner omdat je jouw overwegingen uit de eerdere stap zult gebruiken voor de dialoog tijdens het rollenspelgedeelte van de oefening. Als je het moeilijk vond om vragen te bedenken tijdens de laatste oefening, overleg dan even met je partner. Misschien heeft die enkele suggesties en kunnen zij een ander perspectief bieden.

Wanneer je de positie van de gekozen identiteit inneemt, voer je een gesprek met je partner waarin zij die vragen aan jou stellen. Je antwoordt vanuit het perspectief van de gekozen identiteit. Kies wie als eerste hun identiteit uitbeeldt; de ander geeft feedback. Lees voor je begint de suggesties in het groene kader hieronder. Wissel van rol na 20 minuten (40 min)

Zoals eerder genoemd kan het heel moeilijk zijn om te moeten redeneren en voelen vanuit een perspectief dat je vreemd is. De bedoeling van deze oefening is echter juist om je eigen neigingen en gedachten over bepaalde mensen bloot te leggen. Het is niet de bedoeling je te schamen of je in een positie te brengen waarin je veroordeeld kunt worden, maar eerder een manier om de verborgen veronderstellingen die we over mensen hebben op te onthullen. Om kritisch om te gaan met die veronderstellingen door ze in twijfel te trekken en ze vervolgens ongedaan te maken, moeten we ze eerst blootleggen.

In die zin is deze oefening slechts zo waardevol als je hem zelf maakt.

Als gesprekspartner is jouw rol tweeledig; je bent gesprekspartner maar ook **critical friend**. Als kritische vriend is het niet de bedoeling dat je gaat oordelen, maar dat je jouw partner helpt door het denkproces te stimuleren met constructieve feedback. Het is belangrijk begrip te tonen door open te blijven staan voor het perspectief van de ander. Een kritische vriend geeft echter ook kritische feedback, wat een even open en ontvankelijke houding vereist van degene die de feedback ontvangt. Dit maakt een constructieve uitwisseling tussen jullie beiden mogelijk.

Debriefing en slotreflecties

4. Nu ieder van jullie de kans heeft gehad om de door jou gekozen identiteit uit te voeren en de rol van de kritische vriend op zich te nemen, is er ruimte voor een plenaire reflectie met iedereen over de ervaringen en inzichten. De reflectiepunten hieronder zijn een goede manier om de reflectie te beginnen. Voel je vrij om de spit af te bijten door je gedachten te delen.

- Welke elementen zijn belangrijk bij het bepalen van jouw verbinding met anderen? Hoe verschillen deze in een offline en online setting of tussen verschillende online formats?
- Hoe heb je het ervaren om vragen te beantwoorden vanuit het perspectief van iemand anders?
- Hoe kun je je positie gebruiken om de verbinding te creëren met de identiteit die je voor de oefening hebt aangenomen?
- Hoe zou je veranderingen aanbrengen in je cursusontwerp om de emotionele band met deze identiteit te vergemakkelijken? Welke gevolgen heeft dat voor het curriculum en de onderwijspraktijk? (10 min)

Bronnen

Ghorashi, H., & Ponzoni, E. (2014). Reviving agency: Taking time and making space for

Ghorashi, H., & Ponzoni, E. (2014). Reviving agency: Taking time and making space for rethinking diversity and inclusion. *European Journal of Social Work*, 17(2), 161–174.

<https://doi.org/10.1080/13691457.2013.777332>

Lillie, B. (2014, March 20). Be color brave, not color blind: Mellody Hobson at TED2014. *TED*

Blog. <https://blog.ted.com/be-color-brave-not-color-blind-mellody-hobson-at-ted2014/>

Meyer, J., & Land, R. (2003). *Threshold and : Linkages to ways of thinking and practising within the disciplines*

Netolicky, D. M. (2020). School leadership during a pandemic: Navigating tensions. *Journal of Professional Capital and Community*, 5(3/4), 391–395. <https://doi.org/10.1108/JPCC-05-2020-0017>